

застосувати консолідацію, оскільки, по-перше, даний вид систематизації є легшим для здійснення ніж кодифікація і дозволяє більш чітко і компактно структурувати нормативний матеріал ніж інкорпорація, по-друге, більшість європейських країн здійснює систематизацію нормативного матеріалу саме так. З огляду на це, пропонуємо створити консолідований законодавчий акт – Закон України «Про спеціальне пенсійне забезпечення» – в який увійдуть всі законодавчі акти або їх частини, які встановлюють правила в сфері спеціального пенсійного забезпечення.

Список літератури: 1. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Х.: Консум, 2001. – 656 с. 2. Алексеев С. С. Структура советского права. – М.: Юрид. лит., 1975. 264 с. 3. Лисенков, С. Л. Инкорпорация как особый вид систематизации законодательства // Законодательство Украины: Научно-практичные комментарии. – 2004. – № 7. – С. 3–14. 4. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 2001. – 776 с. 5. Теория государства и права. Учебник для вузов / Под ред. С. С. Алексеева. – изд. второе, изм. и доп. – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА–ИНФРА · М), 2000. – 595 с. 6. Керимов Д. А. Система права и систематизация законодательства // Право и образование. – 2003. – № 1. – С. 7–28. 7. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства. – М., 2001. 8. Теория государства и права: Учебник / Под ред. А. С. Пиголкина. – М.: Юрайт–Издат, 2005. – 613 с. 9. Систематизация законодательства в Российской Федерации / Под ред. А. С. Пиголкина. – СПб., 2003. 10. Явич Л. С. Общая теория права. – Л.: Из-во Ленинградского ун-та. 1976. – 216с.

Надійшла до редколегії 29.08.08

О. В. Журба

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ ЗА КОРДОНОМ

Метою даної статті є спроба вирішити питання гарантування захисту прав громадян України шляхом аналізу гарантій захисту прав трудящих-мігрантів міжнародно-правовими нормами та порівнянням із відповідними національними напрямками діяльності в цій сфері. Відповідно до поставленої мети, завданнями дослідження є: встановити ті міжнародно-правові акти, що регулюють питання захисту прав трудящих-мігрантів; з'ясувати, які кроки зроблені Україною для захисту прав зазначеної категорії працівників; зробити відповідні висновки.

Сьогодні для України питання гарантованості прав її громадян, які працюють за кордоном, набуває надзвичайної актуальності, адже держава, яка не дбає про своїх громадян, ні в якому разі не може бути визнана правовою, соціальною та демократичною. Приведення свого законодавства у відповідність до міжнародних стандартів є тим критерієм, за яким оцінюється можливість України посісти гідне місце серед інших країн. Зважаючи на європейську спрямованість, звичайно, українське законодавство зокрема, й у сфері захисту прав трудящих-мігрантів, повинно відповідати,

в першу чергу, європейським стандартам прав людини. Важливість даної проблеми підтверджується багатьма міжнародно-правовими актами, прийнятими на регіональному рівні, численним конференціями, розробками відповідних концепцій.

В основі міжнародного законодавства про права людини лежить Загальна декларація прав людини, головна мета прийняття якої – домогтися визнання всіма державами прав людини і, відповідно, ввести принципи прав людини в національні конституції і закони всіх держав.

Права трудящих-мігрантів також гарантують міжнародно-правові акти, з яких найвпливовішими є:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.;
2. Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4.11.1950 р.;
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.;
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р.;
5. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих та членів їхніх сімей від 18.12.1990 р.;
6. Конвенція про працівників-мігрантів (переглянута 1949 р.) № 97;
7. Конвенція про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення № 143 від 24.06.1975 р.;
8. Рекомендація щодо працівників-мігрантів № 151 від 24.06.1975 р.

На регіональному рівні права трудящих-мігрантів регулюють:
– у рамках європейських об'єднань:
Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 р.;

Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів від 24 листопада 1977 р.;

у рамках СНД:

1. Угода про співпрацю держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав в боротьбі з незаконною міграцією від 06.03.1998 р.;
2. Угода про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів від 15.04.1994 р. та відповідний Протокол про внесення змін та доповнень в Угоду про співробітництво в області трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів від 25.11.2005 р.

Безумовно, у цей перелік увійшли не всі міжнародно-правові акти, що містять норми стосовно захисту прав та інтересів трудящих-мігрантів. Підкреслимо, що міжнародне законодавство у сфері прав трудящих-мігрантів є набагато досконалішим за національні норми багатьох держав. Так, МОП визнала права всіх

громадян, у тому числі й нелегальних трудящих-мігрантів. Українські законодавствці поки що парцюють над закріпленням рівних прав для біженців, осіб без громадянства, іноземних осіб та громадян України, залишаючи поза увагою захист прав своїх громадян на території інших держав.

Україна поступово приєднується до вимог міжнародних документів щодо прав людини та європейських структур. Про це свідчить прийняття таких нормативних актів, як «Основні напрямки соціальної політики на період до 2004 р.», «Про засади державної політики України в галузі прав людини», «План заходів із захисту прав та інтересів громадян України за кордоном», розробка та затвердження Кабінетом Міністрів Програми забезпечення прав та інтересів громадян, які виїжджають за кордон для працевлаштування, та усиновлених іноземцями дітей на період до 2005 р. [1]. У Програмі вказується, що лише 2% українських громадян працевлаштовано недержавними установами та організаціями (юридичними особами і фізичними особами – підприємцями) відповідно до ліцензії на посередництво у працевлаштуванні за кордоном. Це єдина в країні категорія трудових мігрантів, що легально отримали роботу і є соціально захищеними у трудових відносинах з іноземним роботодавцем. Важелями непрямого впливу України на працевлаштування громадян за кордоном є приєднання до багатосторонніх міжнародних договорів, які врегульовують питання соціального захисту працівників-мігрантів та укладення двосторонніх міжнародних договорів у сфері трудової міграції. Для реалізації зазначеної Програми було визначено основні напрями її виконання:

1) приєднання України до міжнародних договорів, які регулюють питання трудової міграції;

2) укладення двосторонніх міжнародних договорів щодо працевлаштування та соціального захисту громадян, які працюють за кордоном;

3) удосконалення організаційних засад у сфері надання посередницьких послуг у працевлаштуванні за кордоном;

4) запобігання нелегальній трудовій міграції та торгівлі людьми.

Серед заходів, запланованих для реалізації Програми, зазначено й удосконалення нормативно-правової бази з питань державного регулювання трудової міграції, що передбачає:

– надання пропозицій до проекту Конвенції про правовий статус працівників-мігрантів і членів їх сімей держав-учасниць СНД;

– надання пропозицій до проекту Угоди про свободу переміщення та пересування громадян держав-учасниць Єдиного економічного простору;

– щодо ратифікацію Верховною Радою України Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів 1977 року;

– ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Азербайджанської Республіки про трудову діяльність і соціальний захист громадян України, які тимчасово працюють на території Азербайджанської Республіки, та громадян Азербайджанської Республіки, які тимчасово працюють на території України, підписаної 3 червня 2004 р.;

– ратифікацію Угоди про працевлаштування громадян із Грецькою Республікою, Італійською Республікою, Чеською Республікою, Королівством Іспанія;

– ратифікацію Угоди про сезонне працевлаштування громадян із Республікою Польща, Угорською Республікою;

– ратифікацію Угоди про соціальний захист громадян із Королівством Нідерланди, Федеративною Республікою Німеччина, Португальською Республікою, Державою Ізраїль та Турецькою Республікою.

Деякі із зазначених завдань були реалізовані. Так, 22.02.2006 р. була ратифікована Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Азербайджанської Республіки про трудову діяльність і соціальний захист громадян України, які тимчасово працюють на території Азербайджанської Республіки, та громадян Азербайджанської Республіки, які тимчасово працюють на території України [2]. Також було досягнуто відповідних домовленостей стосовно сезонних працівників із Республікою Польща, Чеською Республікою, і щодо соціального захисту громадян із Португальською Республікою [4], Державою Ізраїль [5] і Турецькою Республікою [6].

Серед організаційних заходів гарантій прав українських працівників-мігрантів передбачено: інформувати населення про можливість легального працевлаштування за кордоном, а також про потенційний ризик стати потерпілим від шахрайських дій злочинців та торговців людьми; з метою забезпечення тимчасової опіки над дітьми та їх соціально-правового захисту сформувані банк даних дітей, батьки яких є трудовими мігрантами; продовжити переговори щодо можливості укладення зі Словаччиною, Чехією та Словенією двосторонніх угод про умови взаємних поїздок громадян та ін.

Як бачимо, нормативно-правове закріплення прав громадян України, які працюють за кордоном, практично відсутнє й потребує подальшої розробки і вдосконалення. Розроблені програми та плани-заходи повністю не виконуються, а виконання деяких завдань постійно переноситься (як, наприклад, подання проекту щодо ратифікації Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів 1977 р.), що, безумовно, віддаляє Україну від визнання її повноправним членом європейської спільноти. Організаційні заходи, що сприяють зменшенню потоків нелегальних

українських трудових мігрантів, потребують значних фінансових внесків, а недостатнє фінансування суттєво знижує їхню якість.

Таким чином, правове регулювання трудової діяльності українських працівників за кордоном є недосконалим, а механізми ефективної реалізації правових норм, що регулюють працю трудівників-мігрантів знаходяться на стадії розробки. Тому для України доцільно орієнтуватися на світовий досвід у цій сфері, ратифікувавши відповідні міжнародно-правові акти. Захисту прав громадян, що працюють за кордоном, також сприятиме підвищення правової культури населення. Знання своїх прав, шляхів їхнього захисту, надасть громадянам можливості впевненіше почуватися на території чужої країни та звертатися за захистом своїх прав.

Список літератури: 1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми забезпечення прав та інтересів громадян, які виїжджають за кордон для працевлаштування, та усиновлених іноземцями дітей на період до 2005 року» від 17 листопада 2004 р. №1559. 2. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Азербайджанської Республіки про трудову діяльність і соціальний захист громадян України, які тимчасово працюють на території Азербайджанської Республіки, та громадян Азербайджанської Республіки, які тимчасово працюють на території України» від 22.02.2006 N 3465-IV. 3. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про взаємне працевлаштування громадян України та громадян Чеської Республіки» від 06.12.1996.// ВВР України. – 1997. – № 5. Ст. 35. 4. Закон України Про ратифікацію Угоди між Україною та Португальською Республікою про тимчасову міграцію громадян України для роботи в Португальській Республіці. //ВВР України. – 2004. – № 14. – Ст. 200. 5. Угода(у формі обміну нотами)між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль про надання багаторазових в'їзних віз терміном до трьох років для громадян обох держав, які відіграють значну роль у розвитку ділових відносин від 11.07.2004. 6. Закон України «Про ратифікацію Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про взаємне працевлаштування членів сімей співробітників закордонних установ»// ВВР України. – 2004. – № 10. – Ст. 101.

Надійшла до редакції 07.08.08